

RECENZÍÓK

CSIHA Gábor

A szolgálati viszonyt és a rendfokozatot érintő mellékbüntetések Magyarországon a XIX–XXI. században

A tanulmány átfogó képet ad a magyar katonai (mellék)büntetések és egyéb, „katonai hatású” mellékbüntetések jogtörténeti fejlődéséről, történeti időszakokénti alkalmazásokról. Felvázolásra kerülnek a katona büntető anyagi jogi fogalmának változásai. A pönalizációs gyakorlat feltérképezésénél bemutatást nyernek a honvédség, valamint az egyéb állami fegyveres őrtestületek állományának szolgálati viszonya keletkezésének, megszüntetésének a témához köthető egykori illetve időszerű rendelkezései továbbá a magyar katonai(testületi)rendfokozati rendszer a büntetőjog tükrében.

DAVOLA József

Magyar rendfenntartók a világban

A XIX–XX. századi békefenntartói missziókban megvalósuló magyar részvételtől nyújt tájékoztatást a tanulmány. A jegyzetekben miniatűr glosszárium található, amely a téma legfontosabb fogalmainak a definícióit tartalmazza.

A modern értelemben vett magyar békefenntartás története az Osztrák-Magyar Monarchia időszakára nyúlik vissza. Mivel a HABSBERG-birodalom nagyhatalom volt, nem maradhatott ki a békefenntartói tevékenységekből, különösen akkor nem, ha arra a közvetlen közelében – például a Balkánon – került sor, vagy a képviselők közvetlenül érintett volt benne, mint Kínában.

1897-ben Kréta szigetén, majd 1900-ban Kínában, később 1902-ben az akkori Madagaszkáron, végül pedig 1913-ban Albániában teljesítettek békefenntartói szolgálatot magyar katonák, mint az Osztrák-Magyar Monarchia küldöttei.

A macedón és albán területen megvalósuló missziókban a Magyar Királyi Csendőrség tisztjei is részt vettek. Az ő szakmai ismereteik és gyakorlatuk volt a legjobban alkalmazható a békefenntartói missziókban.

A két világháború között, majd a párizsi béke után sokáig nem került sor magyar részvételre a békefenntartásokban. A XX. század második felében a magyarok számára a sor t a vietnami békefenntartás nyitotta meg. Ezt követően fokozatosan gyarapodott a magyar részvétel a nemzetközi békefenntartói missziókban.

A tanulmányhoz mellékelt táblázat szerint 1897-től 2002-ig 38 békefenntartói misszióban vettek részt a magyar állam részéről delegált személyek. A delegáltak döntő többsége a magyar fegyveres szervezetek tagjai köréből került ki.

FORRÓ János

A Kádár-rendszer rendvédelmi szervezetei a BM Karhatalom és a Készenléti Rendőr Ezred

A KÁDÁR-rendszer rendvédelme a magyar rendvédelem-történet sajátos időszakának tekinthető. A magyarországi pártállam rendvédelme nemzeti hagyományainkkal szakító, a keleti mintát követő, a diktatórikus hatalomgyakorláshoz igazodó struktúrát és metódust alakított ki. A KÁDÁR rendszer rendvédelme nagy apparátussal, tekintélyes költségvetéssel és „rugalmas” jogszabályi keretek között szilárd közbiztonságot hozott létre, amely azonban egyben a politikai diktatúra eszköze is volt. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy a keleti ihletésű, diktatórikus magyar rendvédelmi modell folyamatos változásokon esett át. Ezek a módosítások pedig a magyar és az európai hagyományokhoz visszatérés irányába mutattak, bár nem érték el a korábbi magyar, illetve a korabeli nyugat-európai állapotokat.

FORRÓ János

Magyar rendvédelem 1867–1968

A szerző tanulmányában a polgári magyar állam és a magyar pártállam rendvédelmi rendszerét tekinti át. Nem von le következtetéseket, nem végez összehasonlításokat, azonban mindkét időszakra vonatkozóan azonos szempontrendszer szerint vizsgálja a korszak rendvédelmét. A következtetéseket az olvasónak kell levonnia, ami nem is olyan egyszerű, hiszen két – alapjaiban különböző – rendvédelmi modelltől van szó. A tanulmány elolvasása nyomán azonban nyilvánvalóvá válik, hogy egyes jellemzők önkényes kiragadásával nem lehet minősíteni egy rendvédelmi típust. A teljes modell átfogó elemzése nyomán lehet ítéletet mondani. A kiragadott elemek szerinti minősítés tévút. A tanulmány tartalmazza azokat a legfontosabb információkat, amelyek alapján az olvasók következtetéseiket kialakíthatják.

LÓRINCZ József

Börtönügyünk a hanyatló Kádár korszakban

A magyar rendvédelem elhanyagolt területét a büntetés-végrehajtás helyzetét mutatja be a szerző a hetvenes évektől a rendszerváltásig. E szakterületet az állam vezetése a vizsgált időszakban elsősorban a pénzügyi támogatás tekintetében hanyagolta el. A börtönügy terén a szellemi alkotó munka azonban a korábbi időszakhoz képest felvirágzott. Az állami vezetés pedig többször is kísérletet tett a szakterület hiányosságainak kiküszöbölésére, azonban az anyagi támogatás elmaradása miatt ezek a kezdeményezések csupán részleges eredményeket hozhattak. A szerző szemléletesen érzékelteti, hogy a keleti blokk nyitása milyen folyamatokat gerjesztett a magyar büntetés-végrehajtásban, amelyre a rendszerváltás utáni büntetés-végrehajtás támaszkodhatott.

LÓRINCZ József

Börtönügyünk a rendszerváltozás időszakában

A szerző tanulmányában a pártállamtól örökölt magyar börtönhelyzet fejlesztésének nehézségeivel és eredményeivel foglalkozik. A korabeli magyar börtönügy fejlesztésének egyik kulcskérdése volt az Európai Unióval megvalósítandó jogharmonizáció. A jogharmonizáció ugyan végbement azonban számos olyan megoldásra váró témakör keletkezett, amely a további jogfejlesztés számára bőven hagyott teendőket. A rendszerváltás utáni Magyarország börtönpopulációja sajnálatos módon nem a csökkenés, hanem a gyarapodás irányába hatott, amely tovább növelte a feszültséget a vonatkozó jogszabályok és azok gyakorlati megvalósulása között. A szerző azt a konklúziót vonja le, hogy a magyar börtönügy fejlesztése a materiális feltételek javításával valósítható meg.

PARÁDI József**Kontinuitás és újrakezdés a XIX–XX. századi magyar rendvédelemben**

A szerző a kiegészéstől a rendszerváltásig terjedő időszak magyar rendvédelem-történetét tekinti át. Tanulmányában három kérdésre igyekszik választ adni.

1. A vizsgált időszak magyar rendvédelme valóban az újrakezdések sorozata volt?
2. Miért került sor újrakezdésekre és mi volt azok lényege?
3. Mi az újrakezdések hatása, a kontinuitás haszna?

A szerző legfontosabb konklúziójának az tekinthető, hogy a magyarországi rendvédelmi modelleket nem lehet az állam egészétől elvonatkoztatva eredményesen vizsgálni. Az állam jellegének átforgalmazása nem nélkülözheti a rendvédelmi alrendszer módosítását. A magyarországi rendvédelmi rendszer lényeges változásai döntően nem a szakmai fejlődés eredményei, hanem politikai változások következményei.

PARÁDI József**Rendvédelem-karhatalom 1867–1945**

A szerző a polgári magyar állam rendvédelmi modelljében vizsgálja a karhatalom témáját. Tanulmányában négy kérdésre keres választ:

1. a karhatalom fogalma;
2. a karhatalmi teendők ellátásában az állam mely szervezetei vettek részt;
3. a korabeli rendvédelmi testületek milyen arányban hajtottak végre karhatalmi feladatokat;
4. a rendvédelmi szervezetek karhatalmi tevékenységben való részvételének okai?

A szerző tanulmányában megtingat néhány olyan előítéletet, amely a magyar rendvédelem testületeihez tapadt.

PARÁDI József**A polgári magyar állam rendőrségei 1867–1945**

A szerző 1867-től 1945-ig vizsgálja a témát. A dualizmus időszakában a rendőrségek döntően – városi rendőrségek lévén – az önkormányzatok közvetlen irányítása alá tartoztak. Ez a helyzet hasonló volt az Osztrák Császárság rendőrségeihez. Az első világháború és az 1918–1919-es magyarországi forradalmak nyomán a megcsönkített Magyar Királyságban a rendőrségeket a központi államhatalom közvetlen irányítása alá vonták. Működési területük azonban továbbra is a városok hatósági területével egyezett meg. Az ügynevezett rendőrség államosításban mintának a fővárosi rendőrséget tekintették, amely 1872-től ideiglenesen, majd 1882-től véglegesen a kormány közvetlen irányítása alá került. A rendőrségek államosításával ugyan elvesztette önállóságát az 1903-ban alapított és 1906-tól működő határrendőrség, azonban az új Magyar Királyi Államrendőrségben önálló szervezeti formában és hatáskörrel működhetett tovább a trianoni határokon a határrendőrség utódszervezete. A rendőrség mint szervezeti típus a vizsgált időszakban megerősödött és a központi hatalom közvetlen irányítása alá került, ily módon fölzárkózott a Magyar Királyi Csendőrség mögé.

SUBA János**A trianoni határ északi határszakaszának határjellegétől való megfosztása 1938-ban**

A trianoni békediktátum igazságtalan jellegétől már könyvtári kötet jelent meg. Az elvakult sovíniszták, illetve más érdekcsoportok szolgálatában álló történelemhamisítók kivételével aligha akad ma már józan gondolkodású ember, aki e békediktátum igazságtalan voltát kétségbe vonná. Ennek ellenére kevesen foglalkoztak a békediktátum által kijelölt határ kitűzésének témájával, amely a szerző munkásságát alkotja. Különösen ritka a magyar kultúrkörben továbbá ezen határok egy része a megszüntetésének szakmai szempontok szerinti vizsgálata. A tanulmány ezen ritka alkotások közé tartozik.

SUBA János**Magyarország északi határszakaszának redemarkációs munkálatai 1947–1953**

Magyarország területének csaknem kétharmadát, lakosságának mintegy felét elcsatoló trianoni békediktátumot, amely a magyar nemzet közel egyharmadát a szülőföldjére kiterjesztett idegen állam által elnyomott kisebbségi sorba taszította és az országot kiszolgáltatott helyzetbe hozta a második világháború után a győztes hatalmak új békeszerződés formájában megerősítették. Ebből fakadóan a trianoni határok visszaállítására került sor, melyet a szovjet irányítás alatt álló közép-európai pártállamok valósítottak meg. A redemarkáció szakmai munkálatainak történetét dolgozta fel a szerző írásában.

SZABÓ József**Határ vadász zászlóalj a Keleti Kárpátok védelmi rendszerében 1940–1944**

A magyar határőrizet és a határvédelem érdekes és tanulságos időszakát vizsgálta az erdélyi Székely Határvédelmi Erők és az Árpád-vonal működésének tanulmányozása során a szerző. Példaértékű, ahogyan a határok őrzését és védelmét a földrajzi, technikai lehetőségeket hasznosítva, a harcvezetés tapasztalatait alkalmazva a lakosság elszántságára alapozva megszervezte a korabeli magyar vezetés. Ezzel Európa egyik legmagasabb katonai szaktudását megvalósító Wehrmacht szakembereinek az elismerését is kivívták. A rendszer a gyakorlatban is jól megállta a helyét, hiszen 1944–1945-re a Vörös Hadsereg már élvonalbeli haditechnikával és jelentékeny tapasztalattal rendelkező haderő volt, amely kénytelen volt megtorpanni a magyar határvédelmi rendszerrel. A székely határőrök és az Árpád-vonal azonban nyilvánvalóan nem fordíthatta meg a háború menetét. Ez azonban nem csorbítja a korabeli határőrizet és határvédelem vitathatatlan eredményeit.